

Käsityön aineenopettajaopiskelijoiden kokemuksia vuorovaikutustaidoista ja ostrakismista

Käsityökasvatuksen
kandidaatintutkielma

Laatijat:
Ida Kirstilä
Nelli Nyyssönen

Ohjaaja:
Yliopistonlehtori Virpi Yliverronen

18.11.2024
Rauma

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Käsityökasvatus
Tekijät: Ida Kirstilä ja Nelli Nyyssönen
Otsikko: Käsityön aineenopettajaopiskelijoiden käsityksiä vuorovaikutustaidoista ja niiden merkityksestä
Ohjaaja: yliopistolehtori Virpi Yliverronen
Sivumäärä: 22 sivua
Päivämäärä: 18.11.2024

Tutkimuksemme kohdistui käsityön aineenopettajaopiskelijoihin ja heidän kokemuksiinsa vuorovaikutustaidoista ja ostrakismista. Ostrakismi käsitteenä määritellään tutkimuksessa sekä tahattomana että tahallisenä henkisenä väkivaltana, kuten ryhmästä poissulkemisena tai jatkuvana huomiotta jättämisena. Halusimme selvittää opiskelijoiden kokemaa ostrakismia, sekä heidän valmiuksiaan käsitellä ja kohdata sitä. Tämä tutkimus on tärkeä, koska se tarjoaa uutta tietoa käsityön aineenopettajaopiskelijoiden kokemuksista ja heidän valmiuksistaan kohdata ostrakismia. Opettajan koulutuksessa myös vuorovaikutustaidot ja yhteisöllisyys ovat keskeisiä tekijöitä, koska ne vaikuttavat merkittävästi opiskelijoiden hyvinvointiin ja ammatilliseen kehittymiseen.

Tutkimus toteutettiin laadullisena sisällönanalyysinä, jonka avulla pyrittiin luomaan selkeyttä aineistoon tiivistämällä sitä kuitenkin informaatiota kadottamatta. Laadullisen analyysin tavoitteena oli jäsentää tutkimuskohteen eli käsityön aineenopettajaopiskelijoiden vuorovaikutustaitojen ja ostrakismikokemusten laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Tutkimusaineisto on kerätty keväällä 2024 webropol-kyselyn avulla. Tutkimukseen saatiin yhteensä 20 vastaajaa. Tutkimuskysymykset pohjautuivat kahteen teemaan: opiskelijoiden omiin käsityksiin vuorovaikutustaidoista ja ostrakismista. Kyselyssä keskityttiin kartoittamaan Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijoiden kokemuksia ja käsityksiä ostrakismista sekä heidän käsitystään omista vuorovaikutustaidoistaan. Samalla tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten ostrakismia ilmiönä voitaisiin vähentää Rauman kampuksella.

Vastanneista yhdeksän opiskelijaa koki vuorovaikutustaitojensa kehittyneen. Toisaalta kahdeksan opiskelijaa koki taitojensa pysyneen ennallaan. Vain kaksi vastaajaa ei osannut arvioida omaa kehitystään vuorovaikutustaitojen osalta. Tutkimuksen tuloksista voidaan havaita, että ostrakismia ilmenee opiskelijoiden keskuudessa monissa eri muodoissa. Monet vastanneista opiskelijoista kertoivat joskus kokeneensa tahallista ja/tai tahatonta ulossulkemista eli ostrakismia opintojensa aikana. Useimmat vastaajat kokivat tietävänsä, kuinka heidän kuuluisi toimia ostrakismia kohdatessaan. Toisaalta ostrakismia kokeneet henkilöt kuitenkin kokivat, että apua ei ole saatavilla tai siihen ei voi luottaa.

Tutkimuksen perusteella voidaan suositella lisäämään opiskelijoiden tietoisuutta ostrakismista ja sen vaikutuksista. Tärkeää olisi pyrkiä jatkossa vahvistamaan opiskelijoiden valmiuksia kohdata ja käsitellä ostrakismia. Yhteisöllisyyden ja omantoimijuuden merkityksen korostaminen voi auttaa vähentämään ostrakismia ja parantamaan opiskelijoiden hyvinvointia.

Avainsanat: Käsityön aineenopettajaopiskelijat, vuorovaikutustaidot, ostrakismi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Aiempaa tutkimusta	7
3	Tutkimuksen keskeiset käsitteet	10
3.1	Vuorovaikutustaidot	10
3.2	Ostrakismi	10
3.3	Käsityön aineenopettajaopiskelijat	11
4	Tutkimuskysymykset ja viitekehys	13
4.1	Tutkimuskysymykset.....	13
4.2	Viitekehys.....	13
5	Tutkimuksen toteutus	15
5.1	Tutkimusmenetelmät.....	15
5.2	Tutkimuksen aineistonkeruu	15
5.3	Aineiston analyysi	16
6	Tutkimustulokset	17
6.1	Tutkimuksen kohdejoukko.....	17
6.2	Käsityön aineenopettajaopiskelijoiden tietoisuus ja kokemukset ostrakismista	17
6.3	Vuorovaikutustaidot osana opettajan opintoja.....	18
7	Johtopäätökset	20
8	Pohdinta	22
8.1	Tutkimusprosessin kulku.....	22
8.2	Tutkimusprosessista heränneitä ajatuksia	22
8.3	Jatkotutkimusaiheet	23
8.4	Eettiset lähtökohdat.....	24
8.5	Luotettavuus	24
	Lähteet	26
	Liitteet	29
	Liite 1. Webropol-kyselylomake	29

1 Johdanto

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijoiden kokemuksia ja käsityksiä ostrakismista sekä heidän käsitystään omista vuorovaikutustaidoistaan. Tarkoituksena on selvittää opiskelijoiden omakohtaisia kokemuksia ostrakismista sekä heidän valmiuksiaan käsitellä ja kohdata sitä. Haluamme myös selvittää, millaisia keinoja opiskelijoilla on ostrakismi-ilmiön vähentämiseksi. Käsityön aineenopettajaopintojemme aikana olemme havahtuneet opiskelijoiden ulkopuolisuuden kokemuksiin. Tämä asia nousee esiin useissa eri tilanteissa ja keskusteluissa. Haluamme selvittää, kuinka laajasti ostrakismin kokeminen koskettaa Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijoita.

Ostrakismin käsite määritellään tutkimuksessa sekä tahattomana että tahallisenä henkisenä väkivaltana, kuten ryhmästä poissulkemisena tai jatkuvana huomiotta jättämisenä (Junttila, 2023). Ilmiö ilmenee erilaisissa palvelujärjestelmissä, kuten terveydenhuollossa tai kouluympäristössä, erityisesti tilanteissa, joissa aika tai resurssit eivät riitä (Junttila, 2023). Suomessa ostrakismi on edelleen suhteellisen tuntematon käsite, mutta ilmiönä se on tuttu (Junnila, 2020). Ostrakismi voi pahimmillaan johtaa avuttomuuden tunteeseen ja masennukseen (Williams, 2007). Opettajien ja opettajaopiskelijoiden on tärkeää olla tietoisia ostrakismin ilmenemismuodoista ja oppilaiden yksilöllisistä tarpeista, jotta ilmiön esiintyminen voitaisiin minimoida. (Junnila, 2020) Tulevina opettajina ymmärrämme, että meidän tulee olla tietoisia ostrakismista ilmiönä ja löytää keinoja ehkäistä sitä aktiivisesti. Ostrakismi on näennäisesti hienovaraista, mutta se on todella haavoittava keino hallita poikkeavuutta. Ostrakismi yhteisöissä on ongelmallista ja yleispäteviä keinoja sen kitkemiseksi on vaikea löytää. Keinot voivat olla ryhmädynamiikan parantamista ja yhteisön asenteiden muuttamista tai esimerkiksi vuorovaikutustaitojen tukemista yksilötasolla. Toiset keinot auttavat toisia ryhmiä ja toisille on taas löydettävä erilaisia ratkaisuja. (Huttu, 2022.)

Tutkimusten perusteella vuorovaikutustaidot ovat keskeisessä roolissa ostrakismin ehkäisyssä ja hallinnassa. Hyvät vuorovaikutustaidot eivät pelkästään paranna opiskelijoiden sosiaalista hyvinvointia, vaan ne myös vähentävät ulossulkemisen ja henkisen väkivallan riskiä (Huttu, 2022). Ostrakismin käsitteleminen ja sen ilmenemisen vähentäminen vaativat kaikkien oppilaitoksen jäsenten – niin opettajien kuin opiskelijoidenkin – tietoisuutta ja aktiivista osallistumista. Luokkala (2023) tutki opettajien kokemuksia työpaikkaostrakismista ja sen vaikutuksista työhyvinvointiin. Tutkimustuloksissa nousi esille, että työpaikkaostrakismi on

osasyynä työuupumukselle ja saa opettajat vaihtamaan työpaikkaa. Tulevina opettajina meidän tulee ymmärtää, miten omalla vuorovaikutuksella pystymme vaikuttamaan yhteisöjen ilmapiiriin ja hyvinvointiin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on löytää keinoja, joilla voidaan tukea opiskelijoiden hyvinvointia sekä luoda positiivisia ja turvallisia oppimisympäristöjä. Tutkimus on merkityksellinen, koska se tarjoaa arvokasta tietoa opiskelijoiden valmiuksista kohdata ja ymmärtää ostrakismia. Tavoitteena on myös kartoittaa sitä, millaista tukea opiskelijat kokevat tarvitsevansa kohtaamansa ostrakismin ja vuorovaikutustaitojensa osalta. Tutkimuksesta saadut tulokset voivat hyödyttää opetushenkilökuntaa ja johtoa strategioiden kehittämisessä. Tämän avulla on mahdollista edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja vähentää ostrakismia ilmiönä.

2 Aiempaa tutkimusta

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että vuorovaikutustaidot ovat keskeisessä osassa opettajien työtä. Kääriäinen (2023) pro gradu –tutkielmassa tutkitaan vuosien 2019–2022 valmistuneiden liikuntapedagogien näkemyksiä ja kokemuksia tunne- ja vuorovaikutustaidoista. Tutkimuksessa selviää, että liikuntapedagogit pitivät tunne- ja vuorovaikutustaitoja hyvin tärkeinä taitoina niin työelämässä kuin siviilissäkin. Vastaajat kokevat saaneensa liikunnanopettajakoulutuksesta paljon tietoa ja taitoja tunne- ja vuorovaikutustaitoihin liittyen. Vastaajat toteavat, että vaikka koulutuksen päätyttyä ei valmistu täydelliseksi vuorovaikuttajaksi, koulutuksen kautta kuitenkin saadaan työkaluja, joita ilman koulutusta ei välttämättä opittaisi. Tästä huolimatta koulutusta kritisoidaan siitä, että pienryhmäharjoitukset antavat erilaisen käsityksen ryhmän kanssa vuorovaikuttamisesta, mitä isommissa luokissa tarvittaisiin. Tutkimuksessa nousee myös esille, että työympäristössä käytetään tietoisemmin tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Erityisesti puuttuminen matalalla kynnyksellä ongelma- ja ristiriitatilanteissa korostuu töissä verrattuna arkivuorovaikutukseen. Tärkeimmät tunne- ja vuorovaikutustaidot ongelmatilanteiden ilmetessä ovat tunteiden tunnistaminen sekä minäviesti. Kun oppilaalla on jokin ongelma, hänen tunnetasonsa nousee ja opettajan tehtävä on auttaa oppilasta laskemaan tunnetasoa ja sen jälkeen selvittää yhdessä oppilaan kanssa, että mistä tunne on aiheutunut.

Kontinen (2019) tutkii omassa pro gradu –tutkielmassaan luokanopettajien vuorovaikutustaitoja ristiriitaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tutkimuksen mukaan luokanopettajat kohtaavat työssään erilaisia ja eriasteisia ongelma- ja ristiriitatilanteita lähes päivittäin. Tärkeimmiksi vuorovaikutuksentaidoiksi nostetaan kuunteleminen, sovittelu, neuvottelu ja empatia, joka tässä tutkimuksessa määritellään kyvykkyytenä asettua toisen asemaan ja ymmärtää toista. Opettajat pitävät tärkeänä, ettei vaikeissa tilanteissa provosoidu itse, vaan tilannetta tulisi saada rauhoitettua olemalla itse rauhallinen, kuuntelemalla ja vastaanottamalla vastapuolen tunteen purkaus. Vaikeissa tilanteissa tukea haetaan esihenkilöltä. Ensiarvoisen tärkeäksi koetaan toisilta kollegoilta saatu tuki. Muutamissa vastaustuloksissa nostetaan esille lapsuuden muistojen ja kokemusten merkityksellisyyttä. Opettajat korostavat, että lapsuus on arvokasta aikaa, mutta se on myös hyvin haavoittuvainen elämänvaihe, jossa opettajalla on iso rooli. Tutkimukseen osallistuneet opettajat näkevät kasvatustyön ja vuorovaikutuksellisuuden kehittymisen hitaana prosessina, joka vaatii aikaa.

Aldrup ym. (2022) kirjoittamassa artikkelissa korostetaan empatian keskeistä roolia opettajien sosioemotionaalisisissa kompetenssissa ja sen vaikutusta opettaja-oppilas-suhteen laatuun. Tutkimusta tehtiin kirjallisuuskatsauksena. Tutkimustulosten mukaan opettajat, jotka osoittavat enemmän empatiaa kiusaamisen uhreja kohtaan, ovat valmiimpia puuttumaan kiusaamistilanteissa. Tutkimustulosten ongelmana kuitenkin nähdään se, että tutkimustulokset olivat opettajien omia itsearvioita ja objektiivisiin kriteereihin perustuvat arviot olivat aliedustettuja. Lisäksi tutkimuksessa ei löydy johdonmukaista näyttöä siitä, että opettajien empatia olisi yhteydessä yleiseen emotionaaliseen tukeen, opetukselliseen tukeen tai oppimistuloksiin.

Tiina Hutun (2022) kirjoittamassa artikkelissa käsitellään Right to Belong (R-to-B) -hanketta, jonka tarkoituksena on selvittää, miten saadaan turvattua lasten ja nuorten oikeus kuulua porukkaan. Hankkeessa nousee esille, että ostrakismiin puuttuminen lähtee ilmiön tiedostamisesta ja tuntemisesta. Tämä voi kuitenkin olla vaikeaa, koska teot eivät ole välttämättä aina näkyviä. Lisäksi yksilöt tulkitsevat tilanteita eri tavalla. Yleispätevien ratkaisujen löytäminen ostrakismin poistamiseen ei ole helppoa. Aiemman tutkimuksen mukaan yksi tehokkaimmista keinoista puuttua ulossulkemiseen on lisätä tietoisuutta siitä, että jokainen pystyy vaikuttamaan yhteiseen ilmapiiriin ottamalla kaikki huomioon.

Hutun (2022) mukaan muutosta tilanteeseen saadaan aikaan niin, että yhteisön jäsenet ymmärtävät oman toimijuuden vaikuttavan yhteiseen ilmapiiriin. Ymmärrämme tämän niin, että opiskelijoiden minäpystyvyyttä vahvistamalla ja heidän ymmärrystään omasta vaikutusvallastaan ryhmädynamiikkaan voidaan parantaa yhteisön ilmapiiriä. Ostrakismi on ilmiönä monimutkainen ja vaatii monitasoista lähestymistapaa. On tärkeää, että sekä opiskelijat että opettajat ovat tietoisia ostrakismin hienovaraisista muodoista ja saavat tarvittavaa tukea ja resursseja tämän ilmiön käsittelemiseksi. Opettajilla on erityisen keskeinen rooli inklusiivisen oppimisympäristön luomisessa ja ostrakismin ehkäisyssä. Koronapandemian ja etäopetuksen vaikutuksia olisi syytä tutkia tarkemmin, jotta voidaan löytää tehokkaita keinoja tukea opiskelijoiden sosiaalista hyvinvointia.

Luokkala (2023) tutkii omassa pro gradu –tutkielmassaan opettajien kokemuksia työpaikkaostrakismista ja sen vaikutuksista työnhyvinvointiin. Tutkimukseen osallistui varhaiskasvatuksen opettajia, luokanopettajia, aineenopettajia, erityisopettajia sekä YTO-opettajia. Tutkimustuloksista nousee esille, että ostrakismi ilmeni työpaikalla fyysisellä ulossulkemisella, kuten välttelemisenä, keskusteluista pois jättämisenä tai heitä ei kutsuttu

mukaan työyhteisön illanviettoihin. Psykkiseksi ostrakismiksi koetaan, katsekontaktin vältteleminen ja se, kun työkaverit eivät tervehdi. Tutkimustulosten mukaan työpaikkaostrakismi on osasyynä työuupumukseen ja saa useat opettajat vaihtamaan työpaikkaa.

Näiden tutkimusten pohjalta nousee esille se, että vuorovaikutustaidot ovat keskeisessä osassa opettajien työtä. Tämä herättää kysymyksen siitä, miten käsityön aineenopettajaopiskelijat kokevat saaneensa valmiuksia vuorovaikutustaitoihinsa liittyen ja miten nämä taidot näkyvät heidän toimintatavoissaan. Tutkimukset osoittavat, että vuorovaikutustilanteisiin liittyvä ostrakismi on merkittävä tekijä, joka voi vaikuttaa sekä opettajien että oppilaiden hyvinvointiin. On tärkeää tutkia, miten käsityön aineenopettajaopiskelijat kokevat vuorovaikutustaitojensa kehittymisen ja, miten he voisivat välttää ostrakismin negatiiviset vaikutukset opetustilanteissa. Lisäksi on tarpeellista pohtia, miten käsityön aineenopettajien koulutusta voidaan kehittää niin, että se antaa paremmat eväät työelämään. On myös syytä tarkastella, miten opettajien omat kokemukset ja taustat vaikuttavat heidän vuorovaikutustaitoihinsa ja kykyynsä käsitellä ostrakismia. Seuraavaksi määrittelemme tutkimuksemme keskeiset käsitteet, jotka ovat vuorovaikutustaidot, ostrakismi ja käsityön aineenopettajaopiskelijat.

3 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

3.1 Vuorovaikutustaidot

Opettajan työn kannalta vuorovaikutustaidot ovat tärkeä osa opettajan asiantuntijuutta. (Mikkilä-Erdmann & Lehtomäki, 2018). Vuorovaikutuksessa on tyypillisesti kyse kahden tai useamman ihmisen välisestä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja kommunikaatiosta eli viestinnästä (Vatanen, 2021). Vuorovaikutustilanteet ovat joko sannallista tai sanatonta viestintää, jossa kaikki mukana olevat osapuolet lähettävät ja ottavat vastaan viestejä (Isotalus & Rajalahti, 2017). Vuorovaikuttamiseen kuuluu yhtenä osana nonverbaalinen viestintä, joka on ei-kielellistä viestintää. Tällaisia ovat esimerkiksi ilmeet, eleet, kehonasennot ja äänen käyttö. Erityisesti nonverbaalisen viestinnän keinoin muodostetaan ensivaikutelmia ja oletuksia toisesta ihmisestä. (Kauko, ym., 2022).

Opettajan on mahdollista käyttää omaa valta-asemaansa, joko hyvällä tai huonolla tavalla. Monesti opettajat saattavat käyttää valtaansa epäsuorasti (Vuorikoski, 2001). He voivat esimerkiksi suosia käsityön tunneilla oppilaita, jotka ovat jo valmiiksi taitavia sekä samalla jättää huomiotta ne oppilaat, jotka eivät ole niin taitavia käsistään. Opettajan tapa suhtautua oppilaisiin vaikuttaa merkittävästi oppilaiden omaan käsitykseen sekä itsestään että muista. Jatkuva suosiminen voi johtaa siihen, että oppilaat alkavat itsekin syrjiä niitä oppilaita, joiden taitoja opettaja ei arvosta. (Vuorikoski, 2021.)

3.2 Ostrakismi

Junttilan (2023) mukaan ostrakismi on tahallista ja/tai tahatonta ulossulkemista. Ostrakisointi eli ulossulkeminen on arjessa hyvinkin yleistä, huomaamatonta ja näennäisesti sivistynyttä. Ostrakismin mekanismien tunnistaminen ja tiedostaminen, sekä ilmiöön liittyvä tutkimus ovat Suomessa edelleen vähäisiä.

Ostrakismi terminä tulee antiikin Kreikasta, jossa Ateenan Aragolla järjestettiin ostrakismokseksi kutsuttuja kansanäänestyksiä. Äänestyksillä haluttiin ulos sulkea yhteisön ulkopuolelle henkilöt, jotka miellettiin jollakin tapaa uhaksi demokratialle tai nähtiin heidän rikkovan vallitsevia normeja. Tarkoituksena oli ylläpitää demokratiaa ja yhteiskuntasopua niin, että kukaan ei pääse nousemaan yksinvaltiaaksi. Jos äänestyksessä jonkun ateenalaisen nimi löytyi yli kuudesta ostrakoinnista eli saviruukun sirpaleesta, oli tämän poistuttava välittömästi kaupungista. Karkotus aika oli kymmenen vuotta, jonka jälkeen oli mahdollista palata takaisin Ateenaan (Junttila, 2023).

Nykypäivänä ostrakismilla tarkoitetaan tieteellisessä tutkimuksessa tahallista ja tahatonta ulossulkemista yhden tai useamman henkilön toimesta. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että henkilöä ei tervehditä, kutsuta yhteisiin tilaisuuksiin tai anneta mahdollisuutta ja tilaa osallistua yhteiseen keskusteluun. Hänet jätetään huomiotta. Nämä edellä kuvatut tilanteet ovat sosiaalista ostrakismia. Fyysinen ostrakismi on taas sitä, kun henkilö suljetaan fyysisesti ulos. Henkilö eristetään muista esimerkiksi niin, että ei vastata sähköposteihin, puheluihin tai viesteihin eikä reagoida sosiaalisessa mediassa. (Junttila, 2023.) Lopputuloksena ihminen voi kokea merkityksettömyyden tunnetta, sekä hänellä voi vahvistua tunne, että ei tule nähdä, kuulla eikä huomatuksi millään tapaa. Ostrakismin vaikutukset ilmenevät ahdistavina tunteina ja ajatuksina, kipuna sekä muuttuneena käyttäytymisenä. (Schneider, Zwillich, Bindl, Hopp, Reich, & Vorderer, 2017).

Ostrakismista ei välttämättä puhuta, mutta moni tunnistaa ja havaitsee sitä ympärillään. Ratkaisut ostrakismin kitkemiseen ovat ongelmallisia. Ulossulkemista voi olla vaikea todistaa (Rudert, 2024). Jokaisella on oikeus valita ryhmä, jonka kanssa vapaa-aikansa ja taukonsa viettää, mutta toisaalta ei ole eettisesti oikein jättää ketään toistuvasti ulkopuolelle. (Junttila, 2023). Myös opiskelijoiden henkilökohtaiset resurssit, kuten sosiaaliset taidot, empatiakyky ja elämäkokemus vaikuttavat kykyyn kohdata erilaisuutta ja käsitellä sitä. Valmiudet kohdata erilaisuutta voivat olla rajalliset ja tämä puolestaan voi johtaa tahattomaan ulossulkemiseen. Tämä korostaa tarvetta tarjota opiskelijoille koulutusta ja tukea, jotta voidaan parantaa valmiuksia kohdata erilaisuutta ja kohdata ostrakismia.

3.3 Käsityön aineenopettajaopiskelijat

Turun yliopiston Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijat suorittavat opintojensa aikana 60 opintopisteen verran opettajan pedagogisia opintoja. Opettajan pedagogiset opinnot tarjoavat opiskelijoille vankan pohjan opetustaidoille ja pedagogiselle osaamiselle. Tämän lisäksi kandidivaiheen tutkintoon sisältyy 15 opintopistettä kieli- ja viestintäopintoja, joissa opiskelijat pääsevät harjaannuttamaan vuorovaikutustaitojaan. (Käsityön aineenopettajan tutkinnon opinto-opas 2022–2024).

Opettajan tietoisuus vuorovaikutuksesta ja sen yhteydestä ostrakismiin auttaa luomaan luokkatilaan avoimemman ja turvallisemman ilmapiirin. Kun opettaja on tietoinen siitä, miten luokan dynamiikka ja ulossulkemisen riskit voivat vaikuttaa oppilaisiin, hän voi paremmin ehkäistä syrjintää. Opettajan valppaus vuorovaikutustilanteissa ja kyky puuttua mahdollisiin

ongelmiin rakentavasti voi toimia mallina oppilaille ja rohkaista heitäkin toimimaan vastuullisesti (Vuorikoski, 2001.)

4 Tutkimuskysymykset ja viitekehys

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää käsityönopettajaopiskelijoiden tietoisuutta ostrakismi-ilmiöstä ja heidän käsityksiään sen kokemisesta. Tutkimuksen kyselyssä on kartoitettu myös opiskelijoiden käsityksiä heidän omista vuorovaikutustaidoistaan sekä opettajankoulutuksen tarjoamasta opetuksesta ja ohjauksesta aiheeseen liittyen.

1. Millä tavoin käsityön aineenopettajaopiskelijat ovat tietoisia ostrakismista ja millaisia kokemuksia heillä on siitä?
2. Millaisia kokemuksia ja näkemyksiä käsityön aineenopettajaopiskelijoilla on vuorovaikutustaitojensa kehittymisestä ja millaisia kehitysehdotuksia heillä on näiden taitojen parantamiseksi opintojen aikana?

Tutkimuskysymykset toimivat porttina tutkimuksen teemoihin ja avaavat mahdollisuuden tarkastella käsityön aineenopettajaopiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia ostrakismista ilmiönä.

4.2 Viitekehys

Luvussa kolme käsitellään tutkimuksen keskeisimmät käsitteet. Seuraavaksi esitellään tutkimuksen viitekehys, joka muodostuu tutkimuksen keskeisien käsitteiden pohjalta. Tutkimuksen viitekehys kuvaa käsityön aineenopettajaopiskelijoiden, vuorovaikutustaitojen ja ostrakismin suhdetta toisiinsa. Mikään käsitteistä ei ole toisen käsitteen yläpuolella, vaan kaikki vaikuttavat toisiinsa suhteessa yhtä paljon.

Kuvio 1 Tutkimuksen viitekehys

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin laadullisena sisällönanalyysinä ja aineisto kerättiin keväällä 2024 webropol-kyselyn avulla. Tutkimuskysymykset perustuivat kahteen teemaan: opiskelijoiden käsityksiin ostrakismista ja vuorovaikutustaidoista. Kysely sisälsi sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Kyselyssä kartoitettiin Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijoiden kokemuksia ja käsityksiä ostrakismista sekä heidän käsityksiään omista vuorovaikutustaidoistaan. Tavoitteena oli myös saada tietoa siitä, miten opiskelijat lähtisivät parantamaan vuorovaikutustaitojaan.

Kyselyn avulla haluttiin selvittää opiskelijoiden näkemyksiä siitä, ovatko he kohdanneet ostrakismia ja jos ovat niin, millaisissa tilanteissa ja, millaisia valmiuksia heillä on ollut käsitellä sitä. Kysymykset liittyivät myös siihen, millaisissa tilanteissa opiskelijat ovat havainneet ostrakismia, miten he ovat reagoineet näihin tilanteisiin ja, millaisia vuorovaikutustaitoja he ovat pitäneet tärkeinä tällaisissa tilanteissa. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin selvittää myös opiskelijoiden käsityksiä omista vuorovaikutustaidoistaan ja, miten vuorovaikutustaidot mahdollisesti vaikuttavat kokemuksiin ostrakismista.

Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisen sisältöanalyysin keinoin ja vastaukset luokiteltiin eri teemoihin ja käsitteisiin. Tämä mahdollisti syvällisen ymmärryksen opiskelijoiden kokemuksista ja näkemyksistä tutkimuksen teemoihin liittyen. Tutkimuksen tuloksia voidaan jatkossa toivottavasti hyödyntää opiskelijoiden osaamisen ja hyvinvoinnin parantamisessa sekä sosiaalisen eristämisen ja ostrakismin ehkäisyssä Rauman kampuksella.

5.2 Tutkimuksen aineistonkeruu

Tutkimuksessa käytettiin webropol-kyselyä, jonka sisältämät kysymykset vastasivat tutkimuksen tarkoitusta. Osallistumispyyntö tutkimukseen lähetettiin kaikille Turun yliopiston käsityön aineenopettajaopiskelijoille sähköpostilla. Tutkimukseen saatiin 20 vastausta. Kyselyn toteuttaminen webropolilla mahdollisti vastausten tehokkaan käsittelyn, vaikka vastausprosentti oli noin 10 prosenttia kohderyhmästä. Samalla se tarjosi anonymiteetin, mikä edisti rehellisten vastausten saamista arkaluontoisissa aiheissa.

5.3 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on käytetyin laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, s.97). Laadullisen sisällönanalyysillä halutaan tiivistää ja pelkistää tutkimusaineistoa niin, että siitä saatua informaatiota ei kadoteta. Tarkoituksena on korostaa tutkimusaineistosta löydettyjen tulosten merkityksellisyyttä. (Tuomi & Sarajärvi, 2022). Pyrimme syvällisesti ymmärtämään opiskelijoiden kokemuksia ja käsityksiä ostrakismi-ilmiöstä. Aineiston analyysissä käytimme seuraavia vaiheita: Ensiksi luimme aineistoa läpi useaan kertaan saadaksemme kokonaiskuvan. Tämän jälkeen kirjoitimme ylös vastaajien kokemuksista, havainnoista ja valmiuksista toistuvia teemoja. Lopuksi yhdistelimme esiin nousseita teemoja laajemmiksi kategorioiksi. Tämä auttoi meitä lisäämään ymmärrystämme siitä, miten opiskelijat suhtautuvat ostrakismiin ja kuinka laajaa ostrakismi ilmiönä Rauman kampuksella on.

6 Tutkimustulokset

6.1 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimukseen vastasi 20 käsityön aineenopettajaopiskelijaa Turun yliopiston, Rauman kampukselta. Vastaajia oli kaikilta vuosikursseilta (1.–5.). Ensimmäiseltä vuosikurssilta vastaajia oli 4 (n=4), toiselta 7 (n=7), kolmannelta 5 (n=5), neljänneltä 2 (n=2) ja viidenneltä 1 (n=1).

6.2 Käsityön aineenopettajaopiskelijoiden tietoisuus ja kokemukset ostrakismista

Alkuolettamuksemme ennen tutkimuksen aloittamista oli se, että ostrakismi olisi ollut käsitteenä melko tuttu suurimalle osalle opiskelijoista. Tämä olettaus perustui siihen, että ostrakismikäsite sisältyy opettajan pedagogisiin opintoihin. Toisaalta olimme myös käyneet opiskelijoiden kanssa keskusteluita ryhmästä ulossulkemisesta. Tutkimus osoitti, että vähän yli puolelle vastaajista ostrakismi oli käsitteenä tuttu. Yli puolet (60 %) vastasivat kokeneensa tai havainneensa ostrakismia opintojensa aikana.

Kysymykseen “Oletko kokenut tai havainnut ostrakismia opintojesi aikana?” vastasi myöntävästi 12 opiskelijaa, jotka myös kuvailivat sanallisesti käsityksiään ostrakismista ja kokemuksiaan sen ilmentymismuodoista. Näistä vastauksista ilmeni, että osalle vastanneista ostrakismi oli käsitteenä jonkin verran tuntematon ja myös vaikea ymmärtää. Kaikki 12 vastaajaa olivat havainneet sekä tahallista että tahatonta ostrakismia opintojensa aikana esimerkiksi ryhmästä ulos jättämistä, ei tervehditä, ei oteta katsekontaktia, ei huomioida päätöksenteossa, jne. Vastaajista kuusi oli itse kokenut ostrakismia. Kaikki olivat kokeneet työryhmästä/porukasta ulos jättämistä. Kyselyn mukaan ostrakismia itse kokeneista kuudesta henkilöstä vain yksi oli yrittänyt hakea ongelmaansa apua kuitenkin sitä saamatta.

Kyselyn perusteella 15 vastaajaa koki tietävänsä, miten toimia ostrakismitilanteissa. Vastauksissa korostui seuraavanlaisia toimintatapoja: kaikkien tasapuolinen huomioon ottaminen, pyrkimys ottaa kaikki mukaan, pienryhmäjakojen vaihtelu tavanomaisesta, rohkeus ottaa kontaktia yksin jääneeseen ja käsitellä asiaa hänen kanssaan. Yksi vastaajista kertoi, että opettajana hän kiinnittäisi huomiota ryhmäytymiseen ja ulkopuolelle suljetun oppilaan huomioimiseen. Vastauksissa ilmeni myös, että työssä oppilaiden kanssa tai työyhteisöissä ostrakismiin puuttuminen koettiin luontaisempaan kuin omassa opiskeluyhteisössä.

6.3 Vuorovaikutustaidot osana opettajan opintoja

Vastaajista yhdeksän koki vuorovaikutustaitojensa kehittyneen opintojen aikana, mutta kahdeksan ei havainnut muutosta vuorovaikutustaidoissaan. Kaksi henkilöä ei osannut arvioida omaa kehitystään. Vastaajien kertoman mukaan vuorovaikutustaidoissa oli tapahtunut kehittymistä eri tavoin. Seuraavat lainaukset havainnollistavat miten opiskelijat ovat kokeneet vuorovaikutustaitojensa parantuneen:

V12: *“Hyvin ovat työkalujen vähyydestä huolimatta kehittyneet”*.

V13: *“Sosiaalinen rohkeus on lisääntynyt”*.

V15: *”Keskustelutaidot ovat parantuneet huomattavasi”*.

V16: *“En ole enää niin arka esim. esitelmien pitämisessä”*.

V:18 *“Vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet myös sosiaalisissa tapahtumissa eteenkin juhlissa”*.

Osa vastaajista koki vuorovaikutustaitojensa olevan jo entuudestaan heidän vahvuutensa. Useampi vastasi vuorovaikutustaitojensa olevan lähtökohtaisesti riittävän hyvät. Syinä tähän kerrottiin muun muassa edelliset opinnot sosiaalialalta sekä edeltävä työkokemus sosiaali- ja opetusosalta. Vastausten perusteella vuorovaikutustaitoja kehittävinä työkaluina kerrottiin olevan pienet ryhmäkoot, hyvät harjoitukset, asiantuntijan vuorovaikutuskurssi ja opettajien kannustava ilmapiiri.

Kyselyn mukaan puolet eli 50 % vastanneista kertoi saaneensa kohtalaisesti tukea vuorovaikutustaitojensa kehittämisessä. Toisaalta 30 % vastanneista kertoi saaneensa tukea vain vähän ja viisi prosenttia erittäin vähän. Kymmenen prosenttia koki kuitenkin saaneensa paljon tukea ja viisi prosenttia erittäin paljon tukea. Tämän perusteella voi todeta, että yli puolet vastanneista (65 %) koki saaneensa riittävää tai hyvää tukea vuorovaikutustaitojensa kehittämisessä. Toisaalta yllättävän moni (35 %) vastanneista ei näin kokenut. Vastaajat saivat kertoa myös sanallisesti tuen saamisesta. He, jotka kokivat saaneensa tukea, pitivät tärkeinä muun muassa erilaisia ryhmätöitä ja harjoituksia. Monessa vastauksessa esille nousi kieli- ja viestintäopintojen sisältämä asiantuntijan vuorovaikutusosaamisen opintokokonaisuus. He kokivat tärkeäksi tämän kurssin sisältämät luennot sekä kurssilla käydyt keskustelut. Kurssilta saadut ohjeet koskien vuorovaikutusta opettajan roolissa sekä erilaiset harjoitteluvinkit

esimerkiksi äänenkäytöstä koettiin hyvinä. Heistä, jotka eivät kokeneet saaneensa tukea, osa ei sitä edes kaivannut.

Suurin osa vastanneista (n=15) toivoi opettajakoulutukseen lisää vuorovaikutustaitoihin liittyvää oppiaines sisältöä. Kaksi henkilöä ei kaivannut ja kolme ei osannut sanoa. Tässä muutamia vastaajien kirjoittamia mielipiteitä asiasta, jotka perustuvat kysymykseen 13:

V6: *“Mielestäni olisi hyvä, jos vuorovaikutuskurssi olisi heti ensimmäisenä syksynä, jolloin se toimisi samalla ryhmäytymiskeinona ja vuorovaikutuksen opettelusta tulisi "aidompaa", kun ihmiset eivät ole vielä niin tuttuja keskenään.”*

V10: *“Varmasti tekisi hyvää monille. Tärkeä taito opettajan työssä.”*

V13: *“Enemmän case-tapauksien harjoittelua liittyen vuorovaikutukseen sekä epäonnistuneen vuorovaikutuksen käsittelyyn liittyen +muut kiusaamistapausten ratkaisut.”*

V20: *“Aihetta voisi käsitellä laajemmin useammalla kurssilla, erityisesti opettajan ja oppilaan välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta.”*

Puolet vastanneista eli yhdeksän henkilöä eivät osanneet kertoa, millaisia työkaluja tai menetelmiä he toivoisivat opintojensa tueksi edistääkseen vuorovaikutustaitojaan entisestään. Toiset yhdeksän henkilöä puolestaan kertoivat erilaisia ehdotuksia tähän asiaan liittyen. Seuraavat lainaukset perustuvat kysymykseen 14:

V1: *“Lisää infoa aiheesta! More is more!”*

V4: *“Koulukiusaamisesta on puhuttu opintojen aikana todella vähän!”*

V5: *“Sellaisia, joita pystyisin suoraan hyödyntämään myöhemmin työelämässä.”*

V8: *“Enemmän harjoittelua tekisi hyvää kaikille.”*

V9: *“Ihan vaikka tapauskohtaisia esimerkkejä.”*

V12: *“Puheviestinnän kurssi on todella hyvä, jokin toinen samankaltainen voisi olla vielä myöhemmässä vaiheessa opintoja.”*

V15: *“Ei syyllistetä toisiamme hiljaa olemisesta vaan ennemminkin ymmärretään, miksei kaikki halua olla huomion keskipisteenä.”*

7 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ostrakismi-ilmiötä käsityöopettajaopiskelijoiden keskuudessa ja heidän käsityksiään sen kokemisesta. Lisäksi kartoitimme opiskelijoiden käsitystä heidän omista vuorovaikutustaidoistaan sekä opettajankoulutuksen tarjoamasta opetuksesta ja ohjauksesta aiheeseen liittyen.

Vertasimme saamiamme vastauksia käsityön aineenopettajaopiskelijoiden käsityksistä ja kokemuksista vuorovaikutukseen liittyen Kääriäisen (2023) tutkimukseen, missä vastaajat olivat jo valmistuneita liikuntapedagogeja. Liikuntapedagogien mielestä vuorovaikutustilanteissa toimimiseen vaikuttaa tilanneyhteys. Tämä nousi esille myös meidän tutkimusvastauksissamme, esimerkiksi ulossulkemiseen puuttuminen koettiin helpommaksi opettajan roolissa kuin opiskelijan roolissa.

Kääriäisen (2023) tutkimuksessa kerrottiin, että aikuiset ovat tietoisempia omasta toiminnastaan ja mikäli vuorovaikutustilanteissa ilmenee ongelmia, aikuiset osaavat paremmin tiedostaa omaa toimintaansa. Tämä pitää varmasti paikkansa, mutta on ristiriidassa meidän saamiemme tulosten kanssa, joiden mukaan kyselyyn vastanneista aikuisista yli puolet ovat kokeneet tai havainneet ulossulkemista.

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että ostrakismi-ilmiön havaitseminen ei välttämättä johda tehokkaaseen ongelmaan puuttumiseen ja sen ratkaisemiseen. Vaikka suurin osa vastaajista tietää, miten pitäisi toimia havaitessaan ostrakismia, monet kokevat silti, että apua ei ole tarjolla. Tämä tulos yllätti hieman. Toisaalta se on ymmärrettävää, koska aikuisten ihmisten voi olla vaikea saada apua kiusaamistilanteissa. Yksi vastaajista kertoi kokevansa, että apua ei ole ollut saatavilla. Tämä voi johtua resurssien puutteesta tai epäluottamuksesta avun saatavuuteen. Pelkkä tietoisuus ei riitä, vaan tarvitaan myös konkreettisia tukirakenteita ja resursseja ostrakismin käsittelemiseksi.

Moni tekijä vaikuttaa ostrakismi-ilmiöön, emmekä tutkimuksessa kysyneet vastaajilta mitä he mahdollisesti uskovat sen takana olevan. Tämä jää siis spekulatiiviseksi. Aineistoon perehtyessämme pohdimme mahdollisia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa ostrakismi-ilmiöön. Teemoja, joita nostimme, oli esimerkiksi opiskelijoiden uupumus ja resurssit, kyky kohdata erilaisuutta ja poikkeavuutta, valta-asetat sekä koronan ja etäopetuksen vaikutukset. Uskomme, että nämä kaikki voivat olla tekijöitä, joilla on vaikutusta ostrakismi-ilmiöön.

Kyky kohdata erilaisuutta ja poikkeavuutta on yksi keino ehkäistä ostrakismia. Olisi tärkeää, että opiskelijoiden valmiuksia tuettaisiin nykyistä paremmin näiden teemojen käsittelemisessä. Toisaalta olisi myös hyvä sisällyttää opintoihin lisää aiheeseen liittyvää materiaalia esimerkiksi tarjoamalla opettajan pedagogisten opintojen osan yksi ja kaksi aikana lisää tietoja ja harjoituksia vuorovaikutustaitoihin liittyen. Selkeyden vuoksi nämä vuorovaikutukseen liittyvät tehtävät ja harjoitukset voisi eriyttää omaksi osasuorituskokonaisuudeksi. Erityispedagogiikan perusopinnoissa näitä teemoja käsitellään monipuolisesti. Valta-asemalla voidaan vaikuttaa merkittävästi siihen, miten ostrakismi ilmenee ja miten siihen voidaan puuttua. On tärkeää, että tulevana opettajina ymmärrämme ja tiedostamme oman valta-asemamme ja toimimme aktiivisesti sen eteen, että luomme inklusiivisia ja turvallisia oppimisympäristöjä. Korona ja etäopetus ovat lisänneet yksinäisyyttä (Lahtinen, Haikkola & Kauppinen, 2021). Uskomme, että koronan vaikutukset näkyvät edelleen, varsinkin niin, että etäopetus on edelleen monelle opiskelijalle arkipäivää. Tällöin spontaanit mahdollisuudet vuorovaikutukseen vähenevät ja mahdollisuus ryhmytyä vaikeutuu. On tärkeää, että kehitämme uusia strategioita, jolla tukea opiskelijoiden vuorovaikutusta myös etäopintoja tehdessä.

Ostrakismiin vaikuttaa siis monet eri tekijät. Näiden tekijöiden ymmärtäminen ja huomioon ottaminen on keskeistä ostrakismia ehkäistäessä. Uskomme, että opiskelijoiden ja henkilökunnan ostrakismitietoisuuden lisääminen, vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukeminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen ovat tekijöitä, joilla voidaan tukea yhteisön hyvinvointia. Jatkossa olisi tärkeää tutkia tarkemmin vielä syitä ostrakismin ilmenemiseen ja kehittää tehokkaita keinoja ilmiön ehkäisemiseksi ja käsittelemiseksi.

Kysyimme tutkimukseen osallistuneilta, miten he itse opettajan roolissa voisivat ehkäistä ja käsitellä sosiaalista ulossulkemista. Vastauksissa nousi itse esimerkkinä toimiminen, kohtaamalla oppilaat yksilöinä, keskustelu ja aiheesta puhuminen, turvallisemman tilan periaatteiden noudattaminen, oppilaan tuntemus, vertaisopetus sekä arpomalla työskentelyryhmät ja –parit. Mielestämme tässä on listattuna hyviä keinoja, kuinka puuttua ostrakismiin. Sillä kuinka itse toimii ja muita kohtelee, on valtava merkitys. On tärkeää, että tilanteisiin puututaan ja siitä keskustellaan. Oppilaiden tunteminen ja kohtaaminen lisää hyvinvointia ja turvallisemman tilan periaatteilla varmistetaan turvallinen oppimisympäristö kaikille.

8 Pohdinta

8.1 Tutkimusprosessin kulku

Tutkimusaiheen valinta oli haastavaa. Halusimme löytää jonkin sellaisen aiheen, joka tuntuisi meistä merkitykselliseltä ja toisi uutta tietoa. Kun tutkittava aihe pitkän pohdinnan jälkeen löytyi, aloimme kerätä teoriataustaa, jonka pohjalta rupesimme muotoilemaan kyselymme runkoa. Testasimme kyselyä etukäteen. Lähetimme sen kandidaatintutkielmasta vastaavalle ohjaajalle, sekä kolmelle opiskelijakollegallemme. Pyysimme heiltä palautetta ja korjausehdotuksia kyselyyn, ennen kuin lähetimme sen eteenpäin Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijoille. Näin varmistimme kysymysten ymmärrettävyyden. Pidimme kyselyä auki niin kauan, että saimme vähintään 20 vastausta. Tämän jälkeen toteutimme laadullisella sisällönanalyysillä teemoittamalla vastaukset.

Pohdimme, miten erilainen kysymys patteristo olisi vaikuttanut tutkimustuloksiin. Yritimme pyrkiä siihen, että kysymykset olisivat sellaisessa muodossa, että ne eivät olisi johdattelevia. Ongelmana oli, että vuorovaikutustaidot ja ostrakismi jäivät käsitteinä hieman erilleen toisistaan. Tämä hankaloitti tulosten koontia. Olisimme voineet harkita kysymysten uudelleenmuotoilua ja testata niiden vaikutuksia tuloksiin. Vaikka vuorovaikutustaidot ehkäisivät ostrakismia, olisi tutkimuksen kannalta ollut hyödyllistä, että olisimme pystyneet paremmin jo kyselylomakkeessa avaamaan, miten ostrakismi ja vuorovaikutustaidot liittyvät toisiinsa. Nyt ne jäivät irrallisiksi ja tämä vaikeutti analyysin tekemistä.

8.2 Tutkimusprosessista heränneitä ajatuksia

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijoiden vuorovaikutustaidoista ja selvittää heidän käsityksiänsä ja kokemuksiansa ostrakismi-ilmiöstä. Tutkimustulokset osoittivat, että ostrakismia esiintyy opiskelijoiden keskuudessa ja mahdollisuudet käsitellä ja kohdata sitä ovat rajalliset. Vaikka taitoja olisi, tutkimustuloksissa nousi esiin valta-asetelmat: koettiin, että opettajan roolissa tilanteisiin on helpompi puuttua, kuin opiskelijan roolissa. Ostrakismi ilmiönä on moninainen ja monisyinen. Siksi tarkastelu pelkästään vuorovaikutustaitojen näkökulmasta oli haastavaa ja rajaaminen ei onnistunut toivotulla tavalla. Asiayhteydet olisivat tarvinneet selkeämpää linkitystä jo tutkimuksen aikeisemmassa vaiheessa.

Tutkimuksen toteuttaminen webropol-kyselynä oli hyvä tapa lähteä kartoittamaan ostrakismi-ilmiötä, sillä se loi suoraan anonyymiteetin vastaajalle ja saimme tavoitettua laajan

vastaajakunnan. Tutkimusaihe on arkaluontoinen, joten koimme kyselylomakkeen olevan turvallinen tapa kerätä aineistoa niin, että osallistujat uskaltavat vastata rehellisesti ja avoimesti. Toisaalta, jos tutkimus olisi ollut puolistrukturoitu haastattelu, olisimme voineet esittää jatkokysymyksiä ja näin saada syvällisempää ymmärrystä aiheesta. Haastattelussa olisi ollut mahdollista tarkentaa ja selventää niin kysymyksiä kuin niihin saatuja vastauksia. Tutkimus antoi arvokasta tutkimustietoa ostrakismi-ilmiöstä Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijoiden keskuudessa, mutta aineisto jäi kuitenkin ehkä vähän pinnalliseksi. Olisi ollut mielenkiintoista kartoittaa koko kampuksen opiskelijoiden kokemuksia, mutta aineisto olisi kasvanut liian suureksi kandidaatintutkielmaan.

Tutkimustulokset olivat mielestämme merkittäviä, ja tulosten pohjalta voitiin pohtia, antaako Rauman opettajankoulutuslaitoksen käsityön aineenopettajan koulutus riittävät tiedot ja taidot kohdata erilaisuutta ja poikkeavuutta. Lisäksi voidaan tarkastella, onko opettajan koulutuslaitoksen opettajilla riittävästi tietotaitoa ja resursseja tukea opiskelijoiden hyvinvointia ja kykyä käsitellä ostrakismia. Olisi myös tärkeää arvioida, miten muut tahot, kuten opintopsykologit ja YTHS, voisivat osallistua opiskelijoiden tukemiseen. Turvallisuuden tunne on oppimisen edellytys ja ostrakismi ei sitä edistä. Jos toteuttaisimme tutkimuksen uudelleen, olisi hyvä pohtia tutkimuksen toteuttamistapaa ja harkita haastattelua joko pelkästään, tai verkkokyselyn tueksi. Saimme kuitenkin omasta mielestämme arvokasta tutkimustietoa ja opimme tutkimuksen tekemisestä.

8.3 Jatkotutkimusaiheet

Aihe on monisyinen ja tärkeä tutkimuskohde, joka tarjoaa mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Olisi mielenkiintoista tutkia, miten vuorovaikutustaitoja ja ostrakismia käsitellään eri yliopistojen käsityön aineenopettajakoulutusohjelmissa ja miten nämä erot vaikuttavat opiskelijoiden kokemuksiin. Tällainen vertailu voisi paljastaa, mitkä käytännöt ovat tehokkaita vuorovaikutustaitojen kehittämisessä ja ostrakismin vähentämisessä. Lisäksi tutkimus voisi auttaa tunnistamaan mahdollisia kehityskohteita ja tarjota suosituksia, miten eri kaupunkien koulutusohjelmia saisi yhtenäistettyä ja parannettua, jos siihen ilmenee tarvetta.

Kyselyn voisi toteuttaa myös valmistuneiden käsityön aineenopettajien kesken. Tämän tyyppistä tutkimusta on toteutettu muun muassa valmistuneiden liikunnanopettajien ja luokanopettajien keskuudessa. Tämän perusteella voisi olla mielenkiintoista vertailla eroja näiden kolmen eri opettajaryhmän välillä. Lisäksi tutkimusta voisi laajentaa myös muihin

opettajaryhmiin kuten varhaiskasvatukseen ja aineenopettajiin esimerkiksi taito ja taideaineiden opettajiin.

8.4 Eettiset lähtökohdat

Tutkimuksessa on noudatettu tutkimuseettisiä periaatteita ja näin varmistettu osallistujien oikeudet tutkimuksen aikana. Tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti on varmistettu niin, että tutkimukseen vastaaminen on ollut anonyymiä ja kaikki vastaukset on käsitelty luottamuksellisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s.7). Tutkimukseen vastanneiden henkilöllisyys ei ole paljastunut missään vaiheessa tutkimusta, millä varmistettiin osallistujien yksityisyydensuoja.

Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja osallistujille annettiin selkeä kuva tutkimuksen tavoitteista ja tutkittavien roolista suhteessa tutkimukseen. Tutkimuksen tavoitteet avattiin sähköpostissa ja tutkittaville kerrottiin heidän oikeuksistaan. Tutkimuksen sai lopettaa kesken missä vaiheessa vain vastaamista (Bhandari, 2021).

Tutkimuksen aihe on sensitiivinen. Kysymykset ja kyselylomake ovat laadittu huolellisesti huomioiden osallistujien mahdolliset tunteet ja tunnereaktiot. Pyrimme muotoilemaan kyselylomakkeen kysymykset niin, että osallistujat eivät koe epämukavuutta kyselyyn vastatessaan. Tutkimusaineisto on säilytetty turvallisesti ja vain me tutkimuksen tekijöinä pääsimme käsittelemään ja analysoimaan kerättyä dataa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s.7).

Näitä tutkimuseettisiä toimintatapoja noudattaen varmistimme, että tutkimus on toteutettu eettisesti ja vastuullisesti. Eettinen ajattelu tarkoittaa kykyä arvioida, mikä on oikein tai väärin, sekä omien että yhteisön arvojen näkökulmasta (Kuula, 2010, s.21). Tutkimustulokset on pyritty kirjoittamaan rehellisesti ja avoimesti, ilman tulosten vääristelyä. Tutkimuksessa käytetyt menetelmät ja analyysit on parhaamme mukaan kuvattu yksityiskohtaisesti, jotta tutkimuksen luotettavuus olisi varmistettu.

8.5 Luotettavuus

Olemme pyrkineet varmistamaan tutkimuksen luotettavuutta usealla eri tavalla. Pyrimme saamaan riittävän suuren otannan Rauman kampuksen käsityön aineenopettajaopiskelijoista, jotta voimme varmistamaan, että tutkimustulokset ovat luotettavia ja yleistettävissä laajemmin kyseiseen ryhmään. Tutkimuksen luotettavuutta ja yleistettävyyttä olisi voitu vahvistaa jakamalla kyselylomake jokaiselle Rauman kampuksen opiskelijalle. Näin olisimme saaneet

suuremman otannan ja laajemman käsityksen opiskelijoiden kohtaamasta ostrakismista kampuksella. Tämä olisi kuitenkin ollut työmääränä liian suuri kandidaatintutkielmaa varten. Käsityön aineenopettajaopiskelijoina päätimme rajata tutkimuksen koskemaan vain käsityön aineenopettajaopiskelijoita.

Tutkimuksen kyselylomake suunniteltiin huolellisesti ja ennen käyttöönottoa sitä oli testattu ensin testivastaajilla. Näin varmistimme kysymysten tarkoituksenmukaisuuden (Morse, Barrett, Mayan, Olson, & Spiers, 2002). Tämä auttoi varmistamaan, että kerätty aineisto vastaa tutkimuskysymyksiimme ja antaa arvokasta tietoa käsityön aineenopettajaopiskelijoiden käsityksistä teemoihin liittyen. Pyrimme rohkaisemaan vastaajia avoimuuteen varmistamalla kyselylomakkeen laadun ja osallistujien anonymiteetin. Tutkimusaihe on arkaluontoinen, joten koimme kyselylomakkeen olevan turvallinen tapa kerätä aineistoa niin, että osallistujat uskaltavat vastata rehellisesti ja avoimesti. Tutkimuseettiset kysymykset otettiin myös huomioon tutkimusta tehdessä, mikä edistää tutkimuksen luotettavuutta.

Käsityön aineenopettajaopiskelijoiden kokemukset vuorovaikutustaidoista ja ostrakismista ovat arvokasta tietoa, mutta niiden luotettavuus vaatii huolellista tarkastelua. Feistauerin ja Richterin (2016) tutkimus tarkastelee opiskelijoiden antamien arviointien luotettavuutta. Tulokset osoittivat, että opetuksen arviointiin vaikuttaa oppilaiden yksilölliset käsitykset opettajasta. Tämä herätti jonkin verran epäilyksiä opiskelijoiden arvioinnin pätevyydestä opetuksen laatuun. Kyselymme sisälsi kysymyksiä, joissa vastaajan tuli vastata omakohtaisesti. Me emme myöskään voi olla täysin varmoja siitä, että kyselyyn vastanneet ovat vastanneet täysin objektiivisesti.

Lähteet

- Aldrup, K., Carstensen, B., & Klusmann, U. (2022). Is empathy key to effective teaching? A systematic review of its association with teacher-student interactions and student outcomes. *Educational Psychology*. https://link.springer.com/article/10.1007/s10648-021-09649-y?utm_source=getftr&utm_medium=getftr&utm_campaign=getftr_pilot&getft_integrator=tfo
- Bhandari, P. (2021). *Ethical Considerations in Research: Types & Examples*. Scribbr. <https://www.scribbr.com/methodology/research-ethics/> (viitattu 3.11.2024)
- Feistauer, D., & Richter, T. (2016). How reliable are students' evaluations of teaching quality? A variance components approach. *Studies in Educational Evaluation*. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/02602938.2016.1261083> (viitattu 2.11.2024)
- Huttu, T. (2022). Tutkimuksella ulkopuolisuutta vastaan. *Kasvun tuki*. <https://journal.fi/kasvuntuki/article/view/128895/77945> (viitattu 15.5.2024)
- Isotalus, P. & Rajalahti, H. (2017). *Vuorovaikutus johtajan työssä*. Alma Talent.
- Junttila, N. (2023). Ostrakismi satuttaa ja sairastuttaa. *Acatiimi*. Artikkel. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/88350/junttila_acatiimi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Junttila, N. (2020). Ostrakismi – sivistynyttä, satuttavaa ja yhteiskunnallisesti tuhoavaa. *Arvokas. Blogi*. <https://setlementti.fi/ajankohtaista/ostrakismi-sivistynyttä-satuttavaa-ja-yhteiskunnallisesti-tuhoavaa/>
- Kauko, E., Metelinen, M., Niemi, A., Nyssönen, M., Sulonen, S., Myllymäki, P., & Vesanen, T. (2022). Sanaton viestintä on tärkeää verkkotapaamisissakin. *Talk*. <https://talk.turkuamk.fi/hyve/sanaton-viestinta-on-tarkeaa-verkkotapaamisissakin/> (viitattu 4.11.2024)
- Konttinen, E. (2019). Luokanopettajan vuorovaikutustaidot ristiriitaisissa vuorovaikutustilanteissa kouluympäristössä. *Pro gradu –tutkielma*. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/64315/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201906042923.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kostiainen, E., & Gerlander, M. (2009). Vuorovaikutus opettajaksi opiskelevien asiantuntijuudessa. *Prologi - Puheviestinnän vuosikirja 2009*. Artikkel. (viitattu 9.3.2024 <https://journal.fi/prologi/article/view/95804/54203>)

- Kääriäinen, S. (2023). 2019–2022 valmistuneiden liikuntapedagogien näkemyksiä ja kokemuksia vuorovaikutustaidoista. Pro gradu -tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/93111/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202401301616.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kuula, A. (2010). Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino.
- Lahtinen, J., Haikkola, L., & Kauppinen, E. (2021). ”Etäkoulu oli mukavaa ja sai enemmän vapaa-aikaa, yksinäisyys oli huono puoli” – Nuorten kokemukset etäopetuksesta korona-ajan alussa. Nuorisotutkimusseura. <https://nuorisotutkimus.fi/nakokulma69/> (viitattu 15.5.2024)
- Luukkala, A. (2023). Opettajien kokemuksia työpaikkaostrakismista ja sen vaikutuksista työhyvinvointiin. Pro gradu –tutkielma. <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/43157>
- Mikkilä-Erdmann, M., & Lehtomäki S. (2018). Opettajan työrauhan rakentajana luokkahuoneen vuorovaikutuksessa. Prologi - puheviestinnän vuosikirja. <file:///C:/Users/Omistaja/AppData/Local/Temp/MicrosoftEdgeDownloads/66030814-caa6-4de2-8f38-5adf53e44282/95927-Artikkelin%20teksti-160672-1-10-20200618.pdf> (viitattu 4.3.2024)
- Morse, J. M., Barrett, M., Maysn, M., Olson, K., & Spiers, J. (2002) Verification Strategies for Establishing Reliability and Validity in Qualitative Research. International Journal of Qualitative Methods. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/160940690200100202>
- Opetushallitus. (2024). Vuorovaikutus. (viitattu 4.3.2024)
- Rauva, A. (2020). Opettajien keinot huomata ja huomioida luokan jokainen oppilas ja tukea yksinäistä oppilasta. Pro gradu -tutkielma. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/149189/opinn%C3%A4ytety%C3%B6.pdf?sequence=1>
- Rudert, S. (2024). Soziale Ausgrenzung. Psychologische Rundschau. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1026/0033-3042/a000684> (viitattu 5.11.2024)
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. S.97 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarasto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Schneider, F. M., Zwillich, B., Bindl, M. J., Hopp, F. R., Reich, S., & Vorderer, P. (2017). Social media ostracism: The effects of being excluded online. Computers in Human Behavior. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.052> (viitattu 5.11.2024)

- Strand-Niemelä, T. (2019). ”Vaikka Suomessa sanotaan, että taustalla ei ole merkitystä, niin kyllä on.”: työläistaustaisten yliopisto-opiskelijoiden korkeakoulutukseen hakeutumisen motivaatiot ja opiskelukokemukset. Pro gradututkielma. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/115913/Strand-Niemel%C3%A4Tuulikki.pdf?sequence=2>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987/78028> (viitattu 27.10.2024)
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Vatanen, A. (2021). Vuorovaikutusaineistot. Tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/vuorovaikutusaineistot/> (viitattu 4.3.2024)
- Vuorikoski, M. (2001). Opettajat ja opiskelijat vallan verkoissa. *Aikuiskasvatus*. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/93376> (viitattu 10.5.2024)
- Williams, K. D. (2007). Ostracism. *Annual Review of Psychology* 58(1), 425–52.

Liitteet

Liite 1. Webropol-kyselylomake

Käsityön aineenopettajaopiskelijoiden käsityksiä vuorovaikutustaidoista

1. Sukupuoli

- Mies
 Nainen
 Muu

2. Ikä

- Alle 20-vuotias
 20-25
 26-30
 Yli 30-vuotias

3. Opintojesi aloitusvuosi

- 2023
 2022
 2021
 2020
 Aikaisemmin

Tutkimuksessa selvitetään käsityön aineenopettajaopiskelijoiden käsityksiä vuorovaikutustaidoista. Tarkastelemme vuorovaikutustaitojen merkitystä ostrakismin näkökulmasta. Ostrakismin käsite määritellään tutkimuksessa sekä tahattomana, että tahallisenä henkisenä väkivaltana, kuten ryhmästä ulossulkemisena tai jatkuvana huomiotta jättämisenä. Opettajien ja opettajaopiskelijoiden on tärkeää olla tietoisia ostrakismin ilmenemismuodoista, jotta ilmiön esiintyminen voitaisiin minimoida.

4. Onko sinulle ostrakismin käsite entuudestaan tuttu?

- Kyllä
 Ei

5. Oletko kokenut tai havainnut ostrakismia opintojesi aikana?

Kyllä

Ei

6. Miten ostrakismi on ilmennyt opintojesi aikana? Oletko saanut tilanteessa apua?

7. Tiedätkö kuinka toimia, jos havaitset tai kohtaat ostrakismia?

8. Millaisia valmiuksia sinulla on käsitellä ostrakismia ja vähentää sen ilmenemistä?

9. Miten koet, että opettajan roolissa voisi ehkäistä ja käsitellä sosiaalista ulossulkemista (ostrakismia) käsityön opetuksessa?

14. Millaisia käytännön työkaluja tai menetelmiä toivoisit opintojen tueksi edistääksesi vuorovaikutustaitoja entisestään?

11. Minkälaista tukea olet saanut vuorovaikutustaitojen kehittämiseen opintojesi aikana?

12. Miten olet itse havainnut vuorovaikutustaitojesi kehittyvän tähän mennessä opintojen aikana, ja millaiset työkalut ovat tukeneet tätä kehitystä?

13. Kaipaisitko lisää oppiainesisältöjä opettajankoulutukseen liittyen vuorovaikutustaitoihin?
